

“İSLAM; İÇTİHAT'LA YAŞANIR,

ŞARTLARA VE İHTİYAÇLARA GÖRE YORUMLANIR!” GERÇEĞİ

□□□□□□

İslam'ın amaçlarına, insanlığın ihtiyaçlarına ve çağımızın şartlarına... Yani değişen ve gelişen standartlarına uygun, uygar ve uygulanabilir özelliklere sahip:

A- Demokratik: Toplumsal kabul ve konsensüse, hür iradeli katılım ve denetlemeye, ilmi içtihat ve icma prensiplerine dayalı bir Adil Düzeni...

B- Laik: Farklı din ve düşünce mensuplarının birlikte ve barış içinde ve inandığı şekilde yaşadığı, Dini hizmetlerle devlet işlerinin:

a- Birbirine karıştırılmadığı,

b- Birbiriyle çatıştırılmadığı,

c- Ama birbiriyle uzlaştığı ve her birinin kendi sahasından hizmet yaptığı huzur ve hoşgörü sistemini...

Yazar Abdullah AKGÜL
22 Aralık 2021

C- Liberal: Faizsiz kredileşme, yani çağdaş bir “**Karz-ı Hasen**” sisteminin geliştirildiği, devletin özendirici, organize edici ve altyapı hizmetleri hazırlayıp verdiği yeni bir hareket ve bereket ekonomisini...

D- Sosyal: Herkesin şartsız ve ön yatırımsız sigortalı sayıldığı, adil ve asil bir vergi-zekât sisteminin uygulandığı, insanca yaşam garantisini...

E- Hukuki: İlimi, insani ve ahlâki temellere dayalı ortak bir devlet düzeni ve disiplini içinde, farklı hukuk tercihlerini ve hakemlik müessesesini hayata geçirmek üzere; yeni bir medeniyet modeli geliştirecek girişim ve değişimler kesinlikle gereklidir ve en kısa sürede bu gerçekleşmezse, çok yönlü bir çöküş kaçınılmaz hale gelecektir.

Bediüzzaman'ın ifadesiyle:

“**Eski hal, artık muhal, ya yeni hal; ya izmihlal...**” bizi beklemektedir. “**Yok oluş**” veya “**Yeniden doğuş**”tan birisi tercih edilecektir.

Ve her toplum, hak ettiği ve liyakat kesbettiği yönetime erişecektir. Süleyman Karagülle'nin şu tespitleri oldukça önemlidir.

İçtihat Nedir?

Kitap ve Sünnet ile Akıl ve İlim Arasındaki Dengedir!

Bir çölde susuz kalsanız, aklınızı kullanarak su arayıp bulur ve su ihtiyacınızı giderebilirsiniz. İkinci bir ihtimal olarak, su ararken bulamayıp belki ölmüş de olabilirsiniz. Çölde su ararken rastlayacağınız çoban veya kervanlara su kaynağı sorduğunuzda, belki yalan söyleyecekler; ama doğru söylemeleri ihtimali daha kuvvetlidir. Onların söyledikleri aklınıza ya-tarsa, önce işaret edilen bölgede su ararsınız. Suyu bulduğunuzda, sonuç yine aklîdir. Ama suyu

Yazar Abdullah AKGÜL
22 Aralık 2021

bulamazsanız, o söz ve bilgi sizin işinize yaramamış olur ve belki susuzluktan ölmüş olursunuz, ama kimse sizi suçlu ve sorumlu görmeyecektir!

Kitap ve Sünnet, size suyun nerede olduğunu söylüyor ve ondan sonra da; aklını kullan ve dediklerimi araştır, suyu bul ve kurtul. Su yok diye oradaki kum tanelerini yutma!.. Ve ölüme razı olma!

İşte İctihat budur.

İslamiyet'e göre;

***Kitap ve Sünnet**, aklın sonuca daha çabuk ulaşması için bir araçtır. Yoksa akla ve ilme aykırı olan bir şey Kitap ve Sünnet ile delillendirilip uygulanamaz!..*

***Bir hüküm**, hem illete yani mutlak delillere; hem hikmete yani ilme uymalıdır. Yani delil bunların toplamı değil, çarpımıdır.*

***Kur'an ve Sünnet ile akıl ve ilim** arasında işte böylesine sağlam ve sağlıklı bir denge vardır. Bu dengeden yararlanıp hayatını ona göre düzenleyenler susuzluktan kurtulurlar; aksine hareket edenler de ya büyük sıkıntılar çekerler veya susuzluktan ölürlər.*

Çözüm: Gerekli İctihad ve Yeni İcmalardadır.

Her varlığın irsî özellikleri vardır ve bunlar değişmezdir. İctiğimiz “**Su**” her zaman 'H₂O'dan oluşur. Bu terkiib ortadan kalkınca su, su olmaktan çıkar. Ama su bu arada çevre şartlarına göre buhar, sıvı, buz, kar, nem, çığ gibi birçok kılıfa ve şekle girmiş de olabilir.

Buğday her yerde buğdaydır. Bu dünyanın hiçbir yerinde değişmezdir; ama çevre şartlarına

Yazar Abdullah AKGÜL
22 Aralık 2021

göre çok farklı buğday türleri elde edebilirsiniz. Sadece farklı tabiat şartlarında farklı türlerin elde edilmesi mümkündür. Lisanın da; bu duruma benzer şekilde, gerek fert gerekse topluluk halinde değişme-yecek özellikleri ve buna göre düzenlenmiş hükümleri vardır. Bunları de-ğiştirmek mümkün değildir.

Çocuğu ancak kadın doğurabilir ve emzirmeyi de ancak anne veya çocuk doğuran kadın yapabilir. Erkeğin buna benzer şeyleri yapması mümkün de-ğildir. Çocuk dokuz ay anne karnında kalır. Cinsi kabiliyetler yaklaşık ola-rak on beş yaşlarında gelişir. Erkek daha güçlüdür; kadın daha şefkatlidir. Bunlar hiçbir zaman ve devirde de-ğişmeyen esaslardır. Bunlar gibi burada sayılamayacak kadar pek çok irsî özellik vardır. O halde yenilik ve de-ğişme-ler, ancak irsî olmayan özelliklerde ve konularda yapılabilir.

İslamiyet'e göre;

İrsî özellikler bütün şeriatlarda ve hukuk sistemlerinde aynıdır; de-ğişmezdir ve de-ğişmeyecektir. Çünkü **"tabii"**dir ve **"gerekli"**dir.

İrsî olmayan özellikler ise yer ve zamana göre de-ğişir.

Hz. Muhammed (SAV)'den önce de-ğişik yer ve zamanlarda, de-ğişik kitap ve peygamberler geliyor ve bunlar de-ğişen durumlara göre hükümleri de-ğiştiriyorlardı.

İslamiyet peygamberliğe son verdi. Bundan sonra peygamber gelmeyecektir. **Kur'an** sadece de-ğişmeyen irsî hükümleri ihtiva etmektedir. De-ğişen ve irsî olmayan hükümler ise; ilme dayalı akıl yoluyla yapılacak

'İctihad'

ve

'icmalar'

ile ortaya konacak ve sorunlar böylece çözülecektir.

İctihat kapısını kapattığınızda, artık irsî olmayan ve sürekli de-ğişen konulara şeriata göre, yani (fıtrata ve tabiata uygun) çözüm ve yer bulamazsınız. Hayat devam ettiği için de sorunlarınızı

Yazar Abdullah AKGÜL
22 Aralık 2021

çözmek amacıyla Batı dünyasının kuvvete dayalı ka-nunlarını tercüme edip uygulamaya kalkışsınız. Ancak yine de sorunları-nızı çözüme kavuşturamazsınız. Zira o kanunlar Batı dünyası için yapılmış-tır ve onların şartları bizimkilerden farklıdır.

*Nasıl bin sene önceki içtihatların bugün uygulanması akıl dışı ise; aynı şekilde başka milletlerin kendi şartları ve problemlerinin aşılması için ya-pılan kanunlarını kopya edip uygulamak da akıl dışıdır. En önemlisi de, bunlar asla çözüm sağlamayacaktır. Sadece geçici pansuman tedbirler olacaktır. Bütün çağdaş sorunların biricik çözümü; **yeni ve çağdaş içtihad ve icmalardadır.***

Gelişmenin Engeli: Gelenekçi Müslüman ve Batıcı Yobaz İnsan!.. Fikir Hürriyeti Olmayan Ülke Gelişemez!

İnsan beyni; zorda kalınca ve muhtaç olunca çalışır. Devletler kurulur-ken de insanlar son derece birbirlerine kenetlenmiş olarak ve her biri ortak anonim bir zekâ yardımı ile devletlerini kurmaya çalışırlar. Bu birliktelik-ten doğan güçle kuvvetli olurlar ve devleti kurarlar.

Ne var ki, bu devlet başlangıçta medeniyetten mahrumdur. Ancak ge-lişme ve kalkınma devam eder. Belli bir merhalede olgunluk çağına ulaşan topluluklar, meselelerini çözmek amacıyla fikir yarışına girerler ve değişik alternatifler üretirler. Devlet gelişme açısından en üst seviyeye gelerek zirveye ulaşır. Her şey en mükemmel şekliyle çözülür. Artık rakip fikirler de kalmaz. Çünkü o gün için mükemmel olan bir görüş son derece güçlenmiş ve devlete hâkim olmuştur.

İşte bir düşüncenin son derece güçlenip hükümlan olması noktasında; ar-tık statiklik ve donukluk, ardından da duraklama başlar. Böyle bir merha-lede maalesef yeni fikir ve çözümler üretilemez olur. Eski çözümler de, sürekli değişen hayata ve yeni ihtiyaçlara cevap verme ve çözüm olma gücünü kay-bederler. Bu durumda eski çözümlerin gücü ve oturmuşluğu (statüko), yeni ve alter-natif çözümlerin oluşmasını engeller.

Sonunda böyle bir durumla karşı karşıya kalan bir topluluk veya devlet ne olur? Sorunlarına çözüm üretemeyecek kadar yaşlanmış olduğu için; çö-küş merhalesine ulaşır ve bir müddet sonra da tarihe karışır.

Yazar Abdullah AKGÜL
22 Aralık 2021

Osmanlı Devleti, Moğol saldırılarıyla yıkılan İslam Medeniyeti'nin yerine, daha dirilmiş ve derlenmiş bir ruhla, yeni bir cihat ve içtihat şuuruyla kurulmuştur. Dolayısıyla medeniyet için bir yenilik yapabilme ve çağdaş sorunlara çözüm üretebilme gücünü de hazır bulmuştur.

Ancak; İmparatorluk merhalesine gelen her medeniyet artık hantallaşır ve ağırlaşır, zira yaşlılık dönemine girmiştir. Artık gençlikteki dirilik ve di-namizm olmadığı için yeni fikir akımları doğmaz. Düşünce alanındaki bu buhran ve olumsuz durum; sadece Müslümanlar arasında değil, Batılılaşma sevdası içinde olanlar arasında da aynıdır. Onlar arasında da derde deva ola-bilecek seviyede bir varlık ve başarı gösterebilen birine rastlanmaz. Yaklaşık yüz yıldır sürüp gelen bu hastalık halen devam etmektedir. Cumhuriyet döneminde de maalesef bu hastalığa bir çözüm bulunamamıştır.

Sadece bir yöndeki başarı ve gelişme dikkat çekicidir. Gerek **Osmanlılar**, gerekse yeni **Türkiye Cumhuriyeti**

dönemlerinde Türkler,
askerlik alanında

Batı dünyasından geri kalmamışlardır.

Türk Ordusu

her zaman kendisini yenileyebilmiş, çağa ayak uydurabilmiş, gerek iç ve gerek dış savaşlarda üstün başarılar kazanmış, zaman zaman Batı dünyasının ileri-sinde olabilmıştır.

Ama **sivil yönetim mekanizması**, ilim ve düşünce dünyası, kültür ve medeniyet atılımları alanında; utanılacak seviyededir. Bu konularda bin yıl önceki içti-hatları uygulama anlayışındaki **gelenekçi gerici Müslümanlar**

ile Batı dünyasından, hem de anlamadan ve alt yapı hazırlamadan tercüme ettikleri kanunları körü körüne dayatma çabasındaki

Batıcı devrimci yobazlar

arasında hiçbir fark yoktur. Belki varlığından söz edilebilecek biricik fark; birinci görüş sahiplerinin

sami miyet,

ikinci görüş sahiplerinin

ihanet

içinde olduklarının ileri sürülebi-leceğidir. Ama bu hiçbir şeyi değiştirmez ve sosyal tahribatı netice itiba-riyle aynıdır. Böyle giderse çöküş ve çözülüş kaçınılmazdır.

İslamiyet'e göre;

Eceli gelen her topluluk ve her medeniyet mutlaka ölecektir.

Ölümü geciktirmek veya önlemek mümkün değildir.

Yeni topluluk ve medeniyet ise; çağdaş ihtiyaçlara ve yeni içtihatlarla dayalı olarak kurulabilecektir.

Bu yolu tutmayanlar, doğal ve sosyal kanunları hesaba katmayanlar; başarıya ulaşamazlar.

Kapitalizm ve Sosyalizm, Batı dünyasının aynı cins sistemleridir. Aralarındaki fark, Kapitalizmde **serbest tartışma ve içtihatlar vardır**; Sosyalist sistem ise; **tartışmalara ve içtihatlara kapalıdır**

. Bu yapısından dolayı Sosyalizm başarılı olamamış ve sonunda çökmek zorunda kalmıştır. Faşizm ve dikta rejimleri için de benzer şeyleri söyleyebiliriz.

Türkiye'nin, günümüze gelinceye kadar en önemli eksikliği ve hastalığı da budur. Statükonun adamları, sömürü sermayesinin kiralık elemanları istedikleri gibi saldırarak yazacak ve düşünce olarak saçmalayacaklar; ama hiç kimse onlara hür bir or-tamda cevap veremeyecek. Verenler susturulacak ve suçlanacak!

Böyle şey olmaz! Olmamalı. Ama maalesef oldu ve oluyor!..

Bu yüzden kesinlikle yeni düşünce üretimi ve gelişme olmuyor!

Tek çıkar yol **fikir hürriyeti** ve **tabi yeni ve yerli projeler üretebilme serbestiyetidir...**

Türkiye'de birileri İslamiyet'e istediği hakaretleri yapabilecek; inançlarına saldırılan taraf olarak

siz; bazı tabuların ardına sığınan bu saldırganlara söz söyleyemeyeceksiniz!

Bu durum: Fikir özgürlüğü değil, küfür özgürlüğüdür!

Bütün düşüncelerin serbest olmadığı ülkeler gelişemez.

Ülkemizin geri kalmışlığının ve gelişememesinin en önemli sebebi bu-dur.

İslam Düzeninde, Medrese Mensupları:

“Din” Değil “İlim” Adamlarıdır!

İslamiyet'e göre yani İslam düzeninde hükümdar; *sadece ha-kem ve başkomutandır. Daha küçük birimlerde, yani bucaklarda sadece kendi bucağının kadısıdır. Kendi bucağı dışında kadılık yapamayacağı gibi, savaş durumu olan fevkalade hal dışında diğer alt kuruluşların iç işlerine asla müdahale edemez.*

Teşri işlerini, halkın biatıyla-seçimiyle oluşmuş 'ilmî şûra' yürütür.

Kaza işlerini, yine halkın biatıyla oluşmuş 'siyasî şûra' yürütür.

Dinî kuruluşlar ve meslekî kuruluşlar vardır; bunlar da şûra oluşturabilirler. Ekonomik faaliyetleri 'meslekî kuruluşlar' , ahlâkî eğitim faaliyetlerini ise 'dinî kuruluşlar' yaparlar.

Yazar Abdullah AKGÜL
22 Aralık 2021

Medrese mensupları din adamları değil, ilim adamlarıdır, din adamları tekke mensuplarıdır. Din adamlarının devlet bünyesinde resmî görevleri olmamıştır ve olmamalıdır. Abbasiler ve Osmanlılar devlet yönetiminde din adamlarını değil, ilim adamlarını görevlendirmişlerdir.

Bugünkü memur ve bürokratların tahsil görmüş insanlar arasından seçilip görevlere getirilmesi, işte o geçmişteki yönetimlerden kalan bir gelenektir. Bugün olduğu gibi gelecekte de hiç kimse bu uygulamadan vazgeçemeyecektir. Devlet meclislerinde üye olabilmek için “**akademik**” kariyer yapmak, il meclislerinde üye olabilmek için

'yüksek'

tahsilli olmak ve bucak meclislerinde üye olabilmek için

'orta'

öğrenimini yapmış olmak gerekecektir. Meclisler, hükümetlerin ve siyasi partilerin oyuncağı olmaktan ancak böyle kurtulabilir.

“Yeniden yapılanma”

çerçevesinde yapılacak bu uygulamalar sayesinde demokratik olmayan davalara karşı konabilir.

Böylece bırakınız din adamlarının siyasete alet edilmesi, hiç kimse ve hiçbir kuruluş hiçbir şeye alet edilemez. Yazar-çizerlerin veya “**hak-hürriyetimiz kısıtlanır**” korkusu taşıyan kesimlerin endişelerine de mahal kalmaz. Bütün sıkıntılarımızın kaynağı bilgisizlik ve cehalettir.

İslamiyet'te Körü Körüne İtaat Yoktur:

Başkanların Yetkileri Sonsuz Değildir!

İslamiyet'e göre; *İslam düzeninde Bucak Başkanları vardır.*

Bu başkanlar o bucağın güvenliğini sağlamakla yükümlüdürler.

Halk o başkana itaat etmekle mükelleftir.

Halk yani kişiler, gerektiğinde başkanı sadece uyarmakla ve yaptığıının yanlış olduğunu söylemekle yetinmelidirler. Ancak başkana yapılan uyarı-lar olumlu etkisini göstermez de böyle bir beldede oturulamaz bir hale gelinirse, gerekli ve kanuni tedbirler devreye girecektir. Dirlik ve düzenlik ancak böyle sağlanabilir. Aksi halde huzur kalmaz, anarşi ve kargaşa çıkar. Topluluğun düzeni bozulur.

• Ebû Hanife'nin konuşmasını yasaklayan valinin emirlerine karşı: Ebû Hanife ya mücadele etmeli, ya da o kenti terk etmeliydi. Ebû Hanife bu konuda birinci şıkkı tercih etmiş, fikri ve siyasi cihadına devam etmiştir. Aksi halde kenti terk etmesi gerekirdi.

Geleneklere Uyma ve Taklit Kur'an'da Yerilmiştir; Peki, Gelenekçilik ve Tutuculuk Nasıl Önlenir?

Bir topluluk doğru veya yanlış bazı inançlara bağlı olur. Herkes o inan-cın zahiren lehinde olur ve sözde onu savunur, ancak ona göre hareket etmez; so-nunda o görüşü kendi yaşayışına uydurur. Sözün gelişi, bazı cumhuriyet yönetici-leri laikliği savunmakta ve lâikliğe karşı olmakla suçladıklarını on beş yıla kadar zindan-larda çürütmekteydiler. Ancak mahkûm olanlardan hiçbiri kendi kanunla-rında yazılı fiillerden dolayı mahkûm edilmemiştir.

Mesela, geçmiş dönemde İzmir'de bir toplantıda kadınlarla erkekler ayrı oturtuldu diye burada yer gösteren gençlere sekizer sene hapis cezası verilmiş ve bu cezalar maalesef çektirilmiştir. Bu ağır cezayı veren de o zaman ki Devlet Güvenlik Mahkemesi'ydi.

Bugün maalesef ne sosyalistler sosyalist; ne de kapitalistler kapitalist; ne Hristiyanlar Hristiyan ve ne de Müslümanlar samimi Müslüman olmadıkları gibi: Atatürkçüler de gerçekten Atatürkçü değildiler.

Her topluluğun kendi nefislerine uygun bir geleneği vardır. O geleneğe kendilerine göre en uygun ismi veriyor ve onu dayatıyorlar. O topluluk içinde bir iş yapmak ve başarılı olmak iste-yenler de o topluluğun gelenekçi kurallarını, yozlaştırılmış kavramlarını ve sloganlarını ve tapındıkları tabularını savunur gibi davranmaktadır. Bu tutum, elbette değişimi gerçekleştirmekten ve toplumu huzura erdirmekten uzaktır. Bundan dolayı gelenekçilik bir hastalıktır ve hatalıdır, ama ga-yeleri değişme-iyileşme olmayanlar için tam bir sığınak ve istismar aracıdır.

İslamiyet;

Halkın böyle körü körüne geleneklere uymasını şiddetle yermiş ve ata-ların yaptıklarını taklide kalkışmayı en büyük kötülük saymıştır. Toplulukları ileri götürmek ve geliştirmek isteyenlerin geleneklerle savaşmak zorunda kala-cakları Kur'an'da sık sık tekrar edilmiştir.

*Bundan dolayıdır ki Kur'an: daima geleneklere göre oluşan kamuoyu karşısına, **ilme dayanan başkanların görüşünü***

koymuştur. Başkanlara bu gö-rüşü

'ilmî şûra'

verecek ve telkin edecektir. Ancak ilmî şûra da o toplu-luğun içinden ve o topluluktaki fertlerin kendi inanç ve ihtiyaçları istikametinde ulemaya

'bağlanması usulü'

ile oluşacaktır.

Böylece bir taraftan millî hâkimiyet sağlanacak, diğer taraftan ilmin verileri ışığında yöneticiler aydınlanarak gelenekçilik ve tutuculuk önlene-cektir.

Bugün, bazı kesimler, şeriatı istismar ederken, bazı aydın ve Atatürkçü geçinenler de şeriat düşmanlığını istismar edi-yor. Müesseselerin kendilerine değil de kelimelere ve kavramlara saldırılı-yor. Böylece Don Kişot'un yel değirmenleriyle savaşı gibi bir savaş verili-yor. Bu savaştan kimin galip kimin mağlup olacağı daha baştan bellidir.

Hak galip, bâtil mağlup olacaktır;

Zaten bâtil, her zaman mağlup olmaktadır.

İslam Eğitim Sistemi;

Beşikten Mezara Kadar Yaygın Eğitim.

Eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanabilmesi, çocukların farklı okullarda okuyabilmesi ve üst okullara herkesin gidebilmesi ile mümkün olabilir. Ve bu okullarda da farklı şeylerin rahatlıkla okutulabilmesi gerekir. Bakınız; Osmanlı döneminde, çocuklara önce namazda okuyacakları Kur'an sure-leri ezberletilir, sonra kademe kademe kendilerine hayatta lâzım olan şey-ler öğretilirdi. Çok farklı din mensuplarına bu fırsat verilirdi. İşte bu yüzden 700 yıllık büyük bir medeniyet kurulup yaşatılabildiğiştir. Bunları kısaca sıralayalım:

Allah'a inanmak gerekir. O her yerde hazır ve nâzırdır. Bizi her an kontrol etmektedir. Emirlerine uyarsak cennete gideriz, uymazsak cehen-neme gideriz.

Allah'ın melekleri vardır ve bizim yaptıklarımızı yazmakta veya fişlere kaydetmektedirler; sonra bu yaptıklarımızın hesabını vereceğiz.

Allah'ın gönderdiği kitaplar vardır ve o kitaplarda huzurlu ve onurlu yaşam prensiplerimiz yazılı olduğu gibi öldükten sonraki cennet veya cehennem hayatı da bildirilmiştir.

Allah peygamberler göndermiş, bu kitapları onlar bizlere öğ-retmiş ve nasıl yaşamamız ve hayatı nasıl algılamamız gerektiğini de göstermişlerdir.

Öldükten sonra dirilecek, bu dünyada yaptıklarımızın hesabı veri-lecek, insanların kimi cennete kimi de cehenneme gidecektir.

İyilik ve kötülük olarak başımıza her ne gelirse **Allah'tandır ve imtihandır.** Bazı sıkıntı ve hastalıklar bizim iyiliğimizdir veya günahlarımızın bir kefaretidir. Başkalarına zulüm ve hakaret etmek de onlara tapınıp tanrı edinmek de yasaktır ve yerilmiştir...

İşte bunlar **imanın şartları** olarak öğretilecektir.

İmanın şartları öğretildikten sonra, başta insanın nasıl temizleneceği, nasıl giyineceği, imkân ve kazanımlarını nasıl değerlendireceği, topluma nasıl yararlı olabileceği, toplantılarda nasıl hareket edeceği, başkanlığın nasıl yürütüleceği, halkın başkana nasıl uyacağı eğitilerek öğretilir. Cihat (Milli savunma), içtihat (yerli kalkınma) şuuru verilir.

Sonra verginin nasıl toplanacağı, insanın iradesine nasıl hâkim olacağı, vatandaşlığın nasıl yapılacağı öğretilir. Evlenme ve alışveriş hükümleri öğretilir. İyi ahlâk ve yöneticilere itaat öğretilir.

Böylece daha çocukluk ve ilk gençlik çağlarından itibaren olgun ve dolgun bireyler; sorumlu, şuurulu ve huzurlu kimseler yetiştirilirdi.

Akli ve Nakli Delillerle İctihat Yapılır:

Toplulukların yönetiminde temel esaslar ve kurallar vardır. Kuralları olmayan topluluk olamaz. Eşkıya kuruluşları ve mafya teşkilâtları bile, kendi koydukları kurallara uyarlar. En ilkel toplulukların da kendilerine göre kuralları vardır.

Osmanlıların kuralları da şeriat esaslarına dayanıyordu ve yöneticiler de bu kurallara büyük ölçüde uyuyorlardı. Bu kurallar içinde akıl dışı olanlar olabilir. Şeriatı tam ve bütün olarak anlamadan konan bir kural akıl dışı ve yararsız olabilir; ancak kurala uymak akıl dışı değildir. Akıl dışı kurallara uymamak ve genel kuralların dışına da çıkmamak için, mevzuat yeniden yorumlanır. Ve bu arada yanlış ve yararsız kanun ve kuralların değiştirilip düzeltilmesine çalışılır.

Geçmişteki Osmanlıların şeriatı için neler söyleniyorsa, bugünkü kanun ve anayasa maddeleri için de aynı şeyler söylenebilir. Akıl dışı kanun ve anayasa olamaz mı? Olur!.. Peki, olduğu zaman ne yapacağız? Akla göre yorumlayacağız ve meşru yöntemlerle yeni yasalar koyacağız. Nitekim yargı içtihatları bundan başka bir şey değildir. Bu uygulama kadar makul bir kural düşünülemez.

Kanunlarına uymayı akıl dışı saymak anarşi ve kargaşaya davetiye çıkarmaktır.

İslamiyet'e göre;

'Naklî deliller' vardır; ancak bu naklî deliller **'akıl yoluyla yorumlanmalı'** ve bu yorumlardan sonra uygulanmalıdır. Bundan dolayı Kur'an'ın herhangi bir ayetine göre veya Peygamber'in bir hadisine göre amel edilmez. Ya; ayet ve hadislerin, ilmi ve insani ölçülere göre yorumlanıp yapılmış kanun ve kurallarına göre davranılır.

Bir konu bütün **'aklî ve naklî deliller'**in birlikte değerlendirmesiyle çö-zülür ki; bu uygulamaya **'içtihat'** denir. Bu içtihadı yapan da akıl olacaktır.

Ayetler birer tabiat kanunu gibidir. Mühendis bir kanunla makine ya-pamaz, bütün tabii ve sosyal kanunları göz önünde tutarak makine dizayn eder. Müçtehid de, Kur'an ve Sünnet'te ifadesini bulan veya bulmayan bütün tabii ve sosyal kanunları değerlendirip kendisi ve tâbileri için hu-kukî kurallar koyan bir mühendistir.

Teokratik veya Beşerî Yönetim:

Yönetim iki şekilde gerçekleşir:

I- Birincisinde; yönetimin başını insanüstü bir varlık alır. Bu insanüstü varlık istediği kuralları koyar veya kaldırır ve hukuk düzeni içinde ülkeyi yönetir. Bu **“Teokratik”**tir.

II- İkincisi olan diğer yönetim şeklinde ise; her fert Tanrı ile olan ilişkilerini kendisi kurar ve kendi davranışlarını kendi inançlarına göre düzen-ler. Ortak davranışlar ise anlaşma ve uzlaşma ile doğar. Burada düzeni yönlendiren insanüstü güç değil, insanın kendisidir. Kendisini yaratan Tanrı ise topluluk aracılığı ile fertlere değil; fertler aracılığı ile topluluğa buyurur. Bu ise **“demokratik”**

tir.

Yönetim Esasları Kur'an'da Verilmiştir: İlim, Ehliyet ve Bağlanma (Seçim) Esasları!

İbn Haldun'un da dediği gibi; topluluğu bir kişi değil bir **'asabe'** yani **'ekip'** yönetir. Diğer toplum kesimleri, seçimle işbaşına gelmiş bu yönetimi kendilerine baş edecekler. Her kademede **"baş"**

ların, en tecrübeli, en nitelikli, en tanınmış ve bilinen, en kabiliyetli, en fazla saygıya layık görülen, toplulukta en fazla kabul gören veya en bilgili; ya da bütün bu özel-likleri olabildiğince kendinde toplayabilen bir

'büyük'

olması önemli ve gereklidir.

Birçok ahvalde başkan sembolik olur. Ve toplumu başkaları yönetir. Her işi yürüten bir kimse vardır. Ancak dışarıya karşı resmî olarak o başkan görür. Devlet aşamasına gelmemiş topluluklarda **'yönetici soy'** genel-likle uzlaşma içinde oluşur. Rakip soylar arasında da hep geçimsizlikler ve zaman zaman da çatışmalar olur. Mekke'de Haşimîlerle Emevîler arasında buna benzer bir soy çekişmesi sürüp gelmiş ve İslamiyet'in doğuşuna kadar ulaşmıştır. Dört halife dönemi incelendiğinde de görülür ki, son iki halife döneminde bile bu çekişmelerin uzantıları vardır. Emevî ve Abbasî hane-danları da bu çekişmelerin bir sonucudur.

İslam tarihi incelendiğinde, Mekke ve Medine dönemleri ile daha son-raki asırlarda anlattıklarımıza uyan pek çok örnek olduğu görülecektir. Bu durum genel boyutları ile bütün insanlık için de geçerlidir. Hükümranlıktaki ve hükümdarlardaki bu usul; henüz tamamen değişmiş de değildir. Dünyanın birçok bölgesinde devam etmektedir.

Araplar 'Mekke Yönetimi'ni genel olarak ve ittifakla kabul etmişlerdi. O devirde Mekke'nin özel bir durumu ve statüsü olduğu gibi bun-dan böyle de öyle olmaya devam edecektir. İslam'ın kutsal ve ortak merkezi olduğundan Mekke için özel bir statü ve ya-pılanma modeli geliştirilecektir.

İslamiyet'e göre;

- *Yönetim esasları Kur'an'da verilmiştir.*

Ancak bu esasların en iyi şekilde uygulanabilmesi için; insanlık 'Yeni bir İslam Medeniyeti'nin gelmesini beklemektedir. Bu dönemde bu esaslar en uygun ve gelişmiş şekliyle tatbik edilecektir.

- *İslamiyet'te yönetim 'ehliyet'e verilmiştir. Ehliyet ise 'ilim' ile tespit edilmiştir. Bir de halkın ona 'bağlanma'sı ilkesi getirilmiştir.*

Yani, ilmî ehliyet şarttır; bağlanma ve seçim sebeptir.

- *Yöneticileri halk seçecek ama halk sıradan insanları değil, bilen-leri ve emanete ehil kimseleri seçecektir. 'Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?' prensibini unutmayacak ve yerine getirecektir.*

- *Bu ilim ve ehliyet şartlarını da yine halkın seçtiği ilim adamları belirleyecektir. İslamiyet'in bu konudaki temel ve esas mekanizması, işte bu denge düzeni üzerine bina edilmiştir. Bunun dışındakiler gerçek manada demokrasi değildir.*

Bu vesileyle ehliyetler ve ehliyetliler ile bazı kuralları ve halkın yönetime nasıl katılacaklarını da vermiş olalım:

Bucakları halkın seçtiği “orta ehliyetliler” yönetebilir.

İlleri; halkın seçtiği “yüksek ehliyetliler” yönetebilir.

Ülkeyi ise; halkın seçtiği “üstün ehliyetliler” yönetebilir.

Bu ehliyetler ise, objektif kurallara dayalıdır. Mesela, test imtihanları gibi usullerle ve üstün

ehliyetlilerden gelecek sorularla yapılır.

Yönetim Biçimleri:

1- Keyfi Yönetim veya Hukuk Düzeni

Bir kişi veya ekip; toplumun nasıl davranacağına dair ve halkın rızasına uygun kurallar koyar ve o kurallara göre hareket ederse, kurulan bu sisteme **“Hukuk Düzeni”** diyoruz. Bu kuralların kimler tarafından konulduğu önemli değildir. Önemli olan kişilerin ve dolayısıyla topluluğun bu kurallara göre davranmasıdır.

“Keyfi Yönetim”

ise, bir kural konulmadan fertlerin ve özellikle yöneticilerin dilediği gibi ve o andaki şahsi isteklerine göre veya başka güçlerin güdümüne göre davranmaları olarak tanımlanabilir. Bu açıdan bakıldığında ve ele alındığında

“Devlet”

kavramı; yönetimde keyfi davranışların yerini, belirtilmiş ve kabul edilmiş kuralların almış olması şeklinde karşımıza çıkar.

Bu tanımlar ışığında bakıldığında, tarihte yer alan İslam devletleri, başlangıçtan Osmanlı Devleti'nin yıkılışına kadar; hep **“Hukuk Düzeni”** içinde kalmışlardır. Hükümdarlar bile, aldıkları keyfi kararlara sonradan uymuşlardır. Tarihte sadece

“totaliter devletler”

kuralları keyfi olarak yorumlamak suretiyle hukuk düzeninden ayrılmışlardır. Yoksa Mezopotamya'da ilk defa

“Hak merkezli dünya görüşü”

ne göre kurulmuş olan ve çağımıza kadar gelişerek gelen bütün İslam Devletleri; daima Hukuk düzeni içinde olmuşlardır.

2- Savaş veya Barış Düzeni

Dünyada kurulan düzenlerin bir kısmı, **“uzlaşmaya dayanarak”** ve **“Haklı ve haklı üstün prensiplerine**

istinaden oluşmuşlardır. Bu düzenlerde

“hak”

Yazar Abdullah AKGÜL
22 Aralık 2021

kuvvetlidir. Kurallar öndedir ve kişisel sorumluluk söz konusudur. Davranış önemli olup sonuç önemli değildir.

Diğer bazı dünya düzenleri ise “**korkutma esasına dayalı**” ve “**kuvveti ve kuvvetliyi üstün tutma**” ya yöneliktir. Bu sistem ve düzenlerde, “**kuvvetli**” haklıdır. Emirler öndedir. Sorumluluk kolektiftir ve sonuç önemli olup davranış önemli değildir.

Bu açıdan ele alındığında İslam, Arapça karşılığından da anlaşılacağı üzere “**Barış Düzeni**”dir. İslami düzende savaş, haklıyı kuvvetli kılmak için olup; kuvvetliyi haklı ve egemen kılmak için değildir. Bundan dolayı **İslam-silm-barış** adını almıştır.

3- Kanun veya Şeriat Düzeni

Hukuk Düzeni'nin “**kurallar düzeni**” demek olduğunu söylemiştik. Bu kuralları kim koyacaktır? Bu konuda iki görüş vardır:

a- “**Kuvvetli olan**” kanun koysun ve diğerleri zorla buna uysun! Bu görüş çıkarıcılığın, baskıcılığın, çatışma, mücadele ve savaş ortamlarının bir sonucudur. Bu sistemlerde göstermelik olarak kişilerin vekâletleri alınabilir ve görünüşte kuralları koyanın halk olduğu sanılabilir. Ancak konulan kurallara bakıldığında, kişilerin ve halkın tek taraflı uygulamalarla köleleştirildiği ve ezildiği görülür.

b- Diğer görüşe göre ise; her kişiye kendisi ile ilgili kanun veya kuralların kendi inancına ve ihtiyacına uygun yapılmasını isteme ve tercih etme hakkı tanınsın. Kişi bizzat kendi inandığı ve onayladığı kurallara uymak zorunda kalsın. Kimse kimsenin uymak mecburiyetinde olacağı kuralları koymada zorlama ve/ya dayatma yapmasın. Toplumdaki ortak kurallar, '**anlaşmak**' ve '**uzlaşmak**' etiyile doğsun ve uygulansın diyorlar.

Yazar Abdullah AKGÜL
22 Aralık 2021

İşte, bir toplumdaki herkesin '**kuvvet**' tarafından konan tek tip kural-lara uymaya mecbur edildiği dayatmacı sisteme, '**kanun** (tek ve dar yol) **düzeni**'; herkesin anlaşarak üzerinde ittifak yaptıkları kurallara uymasına mecbur edildiği uzlaşmacı sisteme ise

Şeriat

(çok şeritli bulvar ve yol)

düzeni

denir.

Kanun sisteminde akit serbestliği yoktur; Şeriat sisteminde akit serbestliği vardır.

İslamiyet, 'kanun sistemi'ni değil 'şeriat sistemi'ni getirmiştir.

Herkes 'kendi içtihadına veya bizzat kendi iradesiyle' seçtiği müçtehidin içtihadına göre hareket etmekle mükelleftir.

Herkes dilediği dini ve düzeni yani istediği hukuk sistemini seçmekte serbesttir. Hür iradesiyle seçtiği dinin şeriatına göre amel edecektir.

Topluluk, ittifakla alınan kararlara dayanır ve bu kurallar bütününe '**icmâ**' denir.

İslami düzende, ne din adamlarına ne hükümdarlara ne de siyasi- iktidarlara, keyfince kanun yapma yetkisi verilmiştir. Din ve siyaset adamları kanun yapamazlar. Bu yetki sadece ilim adamlarına aittir. Ekseriyet kararları da geçersizdir.

Herkesin kendi içtihadı kendisi için geçerlidir ve sadece kendisini bağ-lar. Ancak ittifak edilen hususlar, topluluğun ortak davranış kurallarını oluşturur. Herkes için gerekli ve geçerlidir.

4- Merkezî veya Yerinden Yönetim

Merkezî Yönetim Sistemi

Topluluklar iç içe oluşurlar. Kişiler aşiretleri, aşiretler kabileleri, ka-bileler boyları, boylar ulusları, uluslar da insanlığı oluşturur. Her alt ka-deme bir üst kademenin üyesidir. Yönetimde iki kural vardır. Alt kademe-ler üst kademelerin izin verdiği konularda serbesttir. Diğer hususlarda tüm kararlar merkez tarafından alınır veya onaylanır. Bu yönetim biçimine “**Merkezî Yönetim Sistemi**” diyoruz.

Yerinden Yönetim Sistemi

İkinci sistemde ise, kişiden başlayarak aşağıdan yukarıya doğru sıralanan kuruluşlar tamamen bağımsızdır. Ancak anlaşma ile ortak işlerin yürütül-mesi için ortak kararlarda alt kuruluşlar üst kuruluşlara uyar ve onların denetimindedirler. Yani '**Merkezi Sistem**'de bağımlılık esas olup bağımsız-lık istisnaîdir; **'Ye rinden Yönetim Sistemi'nde** ise bağımsızlık esas-tır ve bağımlılık istisnaî olarak söz konusudur.

İslamiyet; dar çerçevede ve yöresel dairede:

*“**Yerinden yönetim**” sistemini benimsemiştir. Ama devlet düzeninde ve genel çerçevede “**merkezi yönetim**” otorite ve organizesini gereksiz görmemiştir.*

Ekonomik kuruluşlarda da merkeze sadece azil ve tayin yetkisini verip müdahale yetkisini vermemiştir. Görevlileri; amirine karşı değil, hukuka karşı sorumlu hale getirmiştir.

İslamiyet'in bunlardan hukuk, barış ve şeriat düzeni ile, ye-rinden yönetim-merkezi sistem dengesini seçtiği ve benimsediği belirtilmiştir.

Yazar Abdullah AKGÜL
22 Aralık 2021

Hangisinin daha iyi olduğuna karar verme, değerli okuyucuların ve bu konularda kafa yoranların tercihine aittir.

Tarihteki İslam devletlerinde elbette İslamiyet'ten sapmalar olmuştur. Ancak bu sapmaların suçu İslam'ın, sorumluluğu ise Müslümanların değildir.

ŞERİAT NEDİR?

Bu vesileyle burada kısaca "**şeriat**" kelimesi üzerinde durmak istiyorum.

Bu kelime, halk nezdinde değişik manalara gelmektedir. Özellikle Anadolu'nun Doğu ve Güneydoğu yörelerinde '**Şeriat**' kelimesi '**İslam**' kelimesi ile eşdeğerde kabul edilmektedir. Mesela, Erzurum'da yaşayan bir vatandaşımıza

"Sen şeriatçı mısın?"

diye sorduğumuzda, hiç tereddüt etme-den

"Evet şeriatçıyım"

der. Bu ifade ile aslında o,

"Ben Müslüman'ım"

de-meyi kasteder.

Bu kelime, özellikle Batı Anadolu ve Ege Bölgesi ile bazı büyük şehirlerimizde kümelenmiş ve ruhları kirlenmiş bir kozmopolit kesim nezdinde ise; "**gericilik**" ve "**yobazlık**" anlamına gelir. Günümüzde bu yö-rede yaşayan insanlara

"Sen şeriatçı mısın?"

diye sorulduğunda, genel olarak alınacak olan cevap

"Hayır, şeriatçı değilim!"

şeklinde olur. Çünkü bu yö-re-deki insanlarımız bu kavramdan; gericilik ve yobazlığı anlarlar ve onu kas-tederler.

Bir de bu kelimenin teknik ve teorik manası vardır. Uzmanına sorulduğunda, bu kelimenin "**hukuk**"

anlamına geldiğini ifade eder. Ancak bu hu-kuk ile; bir ülkede farklı hukuk sistemlerinin uygulanabildiği

'**çoklu hukuk sistemi**'

Yazar Abdullah AKGÜL

22 Aralık 2021

ni ifade eder. Örneğin,

'Osmanlı Devleti şeriat sistemiyle idare edilirdi'

demek;

'Osmanlı Devleti çoklu hukuk sistemiyle idare edilirdi'

demektir.

Yeri gelmişken bir başka üzücü hususa daha işaret etmek istiyoruz. O da, "**Şeriat**" sözcüğü ile birçok kimsenin töhmet altına alınması ve mahkûm edilmesidir. Prof. Arsel ve benzerleri, şeriat sözcüğünü kullananları töhmet altında bırakınca, ülkemizde eski TCK 163. madde uygulamaları ile birçok insan sadece bu sözü kullandığından dolayı mahkûm edilmişlerdir. Yargıtay kararlarında,

'şeriat'

ve

'şeriatçı'

kelimeleri, suçlu olmak için ye-terli kabul edilmiştir. Son yıllardaki Türk hukuk tarihine bakıldığında, bu-nun sayısız örneği ile karşılaşmaktayız. Ve tabi İslam ve insanlık adına utanç duymaktayız!..